

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Evgraphi commentvm continens

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1908

Andria V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1594)

- patrem: tunc enim honeste poterit hereditatem petere, si illa iam cuius cognita uideatur. *denique cum hoc comperisset non cognitam esse Atheniensem ciuem. respondit non*
 808 *se bono auspicio huc uenisse* **13** NUMQVAM HVC TETVLISSEM PEDEM numquam huc uenire uoluissim:* est enim pedem 5
 ferre ire et proficisci, ut Virgilius (*Aen. II 657*) 'mene
 809 efferre pedem, genitor?' — **14** SEMPER EIVS DICTA EST HAEC ATQVE HABITA EST SOROR quo magis difficile esse ostendat hereditatem petere, adiecit, quod haec soror et dicta est et habita, unde iure debet ea quae Chrysidis 10
 811 fuerant possidere.* — **16** FACILE ATQVE VTILE hic et an fieri possit tractat et an expediat, quod utique deliberatiuae
 817 partibus dicitur. — **22** PER POL CRITO ANTIQVVM OBTINES* sine dubio sic loqueris, quemadmodum antiquorum mores sunt. 'pol' autem iuratio est per *Pollucem*, quomodo 'ecastor' per Castorem.

α^* [5] et 'tetulissem' dixit per prothesin (-tesin S).
 814 * [11] **19** GRANDIVSCLA EST argumentum est ab aetate.
 * [13] scilicet morem.

V.

1.

- 820 **1** SATIS IAM SATIS SIMO SPECTATA ERGA TE EST AMICITIA MEA SATIS PERICLI INCEPI Chremes Simonem reum iniuriarum facit, quod eo usque persuasione duxerit animum suum, uti ad periculum deueniret, *quippe qui coegerit se filiam* 20

1 tunc — uideatur] nam si hoc esset, honeste peteret hereditatem α || 2 repperisset *L* || 4 hvc *om. S* | detulissem *FG* || 5 <id est> numquam (huc *om.*) α | uenire uoluissim] uenissem *G* α || 9 quod] quoniam α | soror <chrysidis> α | et *om.* α || 10 debet — possidere] in hereditate debet Chrysidis succedere α || 12 tractat *W.*: tractabit *LF*, -bat *G* || 13 <e> partibus *codd.* || 14 loqueris — sunt] id est more antiquorum hominum loqueris α || 15 quomodo] sicut α | ecaster] herele et ecaster (cast- *S*) α , *om.* β || 19 suum] eius α

dare ei adolescentulo, qui non solum amicam haberet, uerum et peregrinam nescio quam pro uxore retineret et ex ea filium suscepisset. huic responsio fit, et est status coniecturalis, falsum istud esse neque adolescentem habere illam peregrinam pro uxore, neque talem illum esse filium, sed meretricem propter disturbandas nuptias ista cogitasse. — SATIS IAM SATIS SIMO SPECTATA ERGA TE EST AMICITIA MEA probata, inquit, olim est amicitia mea: iam desiste amplius calamitatis imponere: usque ad periculum custodita famili-

822 *aritate perueni. — 3 DVM STVDEO OBSEQUI TIBI PAENE ILLVSI 10 VITAM FILIAE** haec omnis accusatio est. dum obsequor, inquit, tibi, iam et filia mea periclitari coepit. hoc est

823 *illud 'illusi uitam filiae'. — 4 IMMO ENIM NVNC CVM MAXIME ABS TE POSTVLO* generalem supra positam accusationem parum intellexerat Simo et idcirco se conuertit ad 15 preces, ut hic Chremes potius in promissionibus perseueret et quod uerbis ante dixerat ipsa compleat ueritate. —

825 *6 VIDE QVAM INIQVVS SIS* supra generaliter Chremes accusauerat, nunc descendit ad speciem* *'uide quam iniquus sis'*. — *PRAE STUDIO DVM ID FACIS QVOD VELIS NEQVE MODVM 20 BENIGNITATIS NEQVE QUID ME ORES COGITAS cupiditatis, inquit, studio et ardore nimio uoluntatis non animaduertis benignitatis modum uel quod postulas diligenter intelligis. —*

828 *9 AT ROGITAS PERPVLISTI ME* hic est omnis aperta illa accusatio, quae summam continet omnium factorum.* — 25 *QVOD HOMINI ADVLSCENTVLO cui lubrica actas uarium dat*

α^* [11] inludo accusatio seruit hoc loco.

*[19] et ex differentia est argumentum.

*[25] et est syndyasmos (sindi- *codd.*), qui fit, cum bona malis conferimus.

4 falsum *G*, -so *rell.* || 7 *ERGA TE om. L* || 11 <in> uitam *L*; sic et *infra* 13 | dum — coepit] quia ipse et filia inciderant in iocularium (-re *S*) malum, hoc est in publicam irrisionem α || 13 *CVM*] quam *FG*, *om. S* || 14 accusationem positam *codd.* || 18 sit *L*; sic et *infra* 20 || 20 *FACIS*] efficias *F* (= *Ter.*) | *VELIS*] cupis *F* (= *Ter. codd. praeter D²*; cf. *Don.*) || 23 uel] nec *Schopen* || 24 illa aperta *FG* || 26 *QVOD*] ut *Ter.* | cui <utique> *F*

- 829 *ingenium* **10** IN ALIO OCCVPATO AMORE qui amet alteram
- 830 ABHORRENTI AB RE VXORIA qui uxorem nolit ducere **11** FILIAM VT DAREM IN SEDITIONEM ATQVE INCERTAS NVPTIAS huic adulescenti amanti inuito uxorem ut darem coegisti filiam, cum futurae seditiones essent, cum incertae nuptiae, quippe 5 ille amore meretricis cotidie seditiones faceret neque certas nuptias perimpleret. exequitur deinde, quanta calamitas filiae esse potuisset, si adulescenti amanti aliam filia traderetur. uerum haec quoniam sciens ante promiserat Simoni, leuia sunt: hic est omnis accusatio, quod iam idem 10 adulescens ex meretrice suscepit filium, unde omnino fieri non potest, ut ei filiam suam Chremes tradat uxorem. —
- 832 **13** IMPETRASTI INCEPI DVM RES TETVLIT ut darem filiam amanti filio tuo, impetrasti, et coepi, dum res passa est. — NVNC NON FERT FERAS quidam sic distingunt, ut dicant 15 'nunc non fert' scilicet res ipsa iam non sustinet, et quasi ex persona Simonis subiungitur 'feras', quasi dicat 'sustineas'. cui respondet, quod iam omnino ferri non potest,
- 834 quod illam eiuem dicunt, quod puer natus est*. — **15** PER EGO TE DEOS ORO hinc incipit defensio secundum coniec- 20 turalia argumenta, uti falsa esse doceat ea, quae ad accusandum sunt collocata. denique 'per ego te deos oro' inquit, 'ut ne illis animum inducas credere'. facit autem argumentum a persona, quippe cum meretrix sit, deinde a causa, quod illis utile est Pamphilum esse quam deter- 25
- 836 rimum*. — **17** NVPTIARVM CAUSA HAEC SVNT FICTA ATQVE

833 α*[19] **14** NOS MISSOS FACE pro fac, seruata regula (serua regulā S) tertiae coniugationis.

*[26] id est pessimum. et cum epitrochasmon (-trocosmon codd.) exequitur cur id fiat.

2 <et> qui codd. || 3 <in> incertae F (= Ter. codd. praeter D¹B) || 4 cogisti LG || 5 cum<que> 2. F || 7 deinde] et ante exequitur α || 8 aliam om. β || 13 detulit L, tulit α || 15 dicant] sit α || 16 et om. L || 17 dicant L, -cas F || 18 cui <ille> α || fieri F, ferre α || 20 hic α || 21 ea — collocata] obiecta α || 23 inducas animum G α || 24 a persona argumentum L

INVENTA OMNIA quae causa si auferatur, cum duxerit Pamphilus uxorem, dimittent omnia et a propositione desistent. —

- 838 **19** ERRAS CVM DAVO EGOMET VIDI IVRGANTEM ANCILLAM iam hic probatio est uera esse illa, quae Simo dixerat falsa, ex hoc quod illam ancillam uiderit iurgantem. deinde cum ⁵ simulatio haec fuerit, adiecit 'uero' se 'uultu'* uidisse.
- 839 et ne uultus ad ueritatem fuerit compositus, adiecit **20** CVM IBI ME ADESSE NEUTER TVM PRAESENSERAT cum, inquit, neque Dauus neque Mysis sciret me esse praesentem.* —
- 840 **21** CREDO ET ID FACTVRAS DAVVS MIHI PRAEDIXIT redit ¹⁰ rursus, ut neget uera esse, sed illam dolo et fraude ista componere, quippe cum sibi hoc facturi dixerit Dauus.

α* [6] id est tristi

* [9] 'praesenserat' uero est intellexerat.

2.

- 842 **1** ANIMO NVNC IAM OTIOSO ESSE IMPERO egreditur Dauus de domo Glycerii, audit Critonem id scire illam ciuem esse Atheniensem, gaudet et exultat. egrediens domo ¹⁵ mandat gaudium, quod laeta sint omnia et suo praesidio et eius hospitis, qui aduenit. uerum haec scaena tantummodo iram continet domini commoti, quod Dauus de domo Glycerii exeat. continuo eum in pistrinum mittit: hoc enim futurum ante promiserat, cum dixit (I 2, 28; 25—26) 'in pi- ²⁰ strinum, Daue, te dedam caesum uerberibus usque ad necem,

1 dixerit LG || 5 illam — iurgantem] uiderit Dauum iurgantem cum ancilla α | deinde — fuerit] et ne simulatio esset α || 7 uultus — adiecit] propter Chremetem hoc actum Simo diceret, addit α || 8 neuter adesse α || 9 neque 2.] scilicet aut α || 10 CREDO ET ID] id adeo et LF, et ideo et G || 11 sed — componere] quae erant dolo ficta α | illam (-a G) <ea> LG || 12 facturi Schoell: factum L, actum FG; an futurum? cf. p. 6, 26 | dixerit W.: -rat codd. || 13 IAM om. L | IMPERO] id est (uel G, om. L) censo add. codd. | Dauus egrediens α || 14 audiuit FG | <se (sed L)> id LF || 16 sint S(?), sunt rell. || 17 hospitis <Critonis> α | iram tantummodo α || 21 caesum — usque] | usque F, quae L

- si sensero quicquam in his te nuptiis fallaciae conari?* —
 844 **3** EGO COMMODIOREM HOMINEM ANTE HOC TEMPVS NON VIDI*
 845 singula pronuntianda sunt. — **4** OMNIS RES EST IN VADO
 hoc est: in tuto *sunt iam uniuersa*. uada enim loca
 sunt humilia*. *ergo res uniuersa iam in uado collocata*
 847 *est*. — **6** OMNIA IAM PARATA SVNT INTVS dissimulat ser-
 uus domino uiso *et dicit ad nuptias cuncta disposita esse*.
 848 — **7** *BENE SANE ID ENIMVERO HINC NVNC ABEST *recte,*
inquit, dicis: hoc enim solum iam deest, ut ipsa puella de-
 849 *beat euocari*. — **8** MODO INTROII interrogatus Dauus, quid
 negotii haberet in domo Glycerii, non quare respondet,
 sed *de tempore*, quando *ingressus sit*. *quare utique diuersa*
responsio est. ideo Simo adiecit QVASI EGO QVAM DVIVM
 ROGEM *quasi ego interrogem, quamdudum sis ingressus*. —
 851 **10** CVM TVO GNATO VNA conturbatus seruus quoniam se 15
 865 defendere non potuit, *a domino constringitur*.* — **24** QVA-
 DRVPEDEM CONSTRINGITO hoc est: *ita eum tu nodis et uin-*
culis colligato, ut quadrupedem facias, cum eius manus
retro uertens compedum ligaturis efficias quasi quadrupe-
- 844 α * [2] **3** ADVENTVM TEMPVS pro ad tempus uentum.
 * [5] ut sit a causa uel simili.
 848 * [8] **7** VBI VOLES ACCERSE diasyrlice (-sirtice *codd.*) loquitur.
 est autem diasyrmos (-sirmos *codd.*), ubi leuiter ad
 nostram et aduersariorum partem reflectitur oratio, ut
 Sinonis in Virgilio (*cf. Serv. ad Aen. II 80; 142; 158;*
193). — ID ENIM VERO scilicet solum HINC NVNC ABEST id
 est puella.
 853 * [16] **12** CVM ILLA LITIGAT periphrasis (-frasis *codd.*) est. hinc
 secuntur plura, quae faciunt fidem a persona.

1 nuptiis te *FG* || 3 <et> singula sunt pron- α || 4 id
 est α | sunt loca α || 7 uiso domino α || 8 id] is *G* || 10 modo
 INTROII *post* 11 respondet, *quod legitur post* 12 quando α | quid
 — Glycerii] quare domum Glycerii intrasset α || 11 quare] hac
 re *G* (de hac re *Schopen*); cur α || 12 sit] est *LG* | quare
 utique *om. L* || 13 idcirco dominus adiecit α || 15 nato *LF* |
 conturbatus — se defendere non potuit *ante* <ait> CVM TVO
 GNATO VNA <ut se dimisso filii curam gereret> α || 16 QVADR-
 VPEDEM CONSTRINGITO *om. LF* || 17 id est α

dem. quidam *hoc* aliter intelligunt, quod dominus *iratus* iracundiam suam deriuauerit et leni uoce dixerit '*quadripedem constringito*', hoc est ut iumentum aliquod alliget, non ipsum, et confirmari uolunt ex eo, quod, <cum> Pamphilus interrogarit non recte Dauum uinctum, respondet Simo '*haut ita iussi*' (V 4, 52). sed melior sensus superior.*

866 α* [7] 25 IAM EGO POL HODIE definire uult per differentiam, quid distet inter filium et seruum. et sequitur argumentum a maiore ad minus (a — minus *om. B'*), quia (*om. S*) pietate gnati in seruum factus est crudelis.

3.

- 872 1 QVIS ME VULT PERII PATER EST haec scaena ueniale
statum habet: accusatur enim*, quod peregrinam, quod
meretricem candem uelit uxorem ducere, sed purgat se, ut
necessitate compelli possit; tamen inserit, ut noscatur, quod
Crito se scire dicat ciuem esse Atticam Glycerium. — QUID
AIS OMNIVM iracundiae familiare hoc esse saepe dictum
873 est. hic intercessit Chremes et dixit 2 REM POTIUS IPSAM
DIC OMITTE MALE LOQVI omissis maledictis tantum filio
877 crimen intenta. accusatio incipit 6 NVM COGITAT QUID
882 DICAT NVM FACTI PVDET. deinde defensio a precibus 11 ME
MISERVVM. tota rursus accusatio supponitur a factis prae-

α* [9] a dictis, a factis, ab habitu faciei, ubi signum paenitentiae perquisiuit.

2 leui *GB'*; cf. p. 67, 5 || 4 non ipsum <sed> ante iumentum α | confirmari uolunt] confirmant α | cum *add. W.* | Pamphilum — uinctum] post (*om. S*) conquerenti Pamphilo de Dauo uincto α || 5 interrogarit *L*, -uerit *F'*, -uit *G*; interrogans dixerit *Goetz* | respondet *Goetz*: -dit *codd.* || 6 superior sensus <est> melior α || 10 eandem *om. L* || 11 quod *G*, quicquid *LF* || 12 dicit *G* | qui ante ciuem *add. L*, ante se *F* || 13 agis *FG* || 14 est *om. LF* (*recte?*) || 15 dicito (*OMITTE — LOQVI om.*) *LF* | omissis maledictis *om. G* || 18 a *om. β*

- teritis*, quod diu amauerit meretricem, a praesentibus,
 quod iam uxor sit, quod susceptus filius. deinde con-
 889 cluditur accusatio per sententiam **18** IMMO VALEAT HABEAT
 VIVAT CVM ILLA. plena confessio incipit, cuius princi-
 893 parata est*. deinde petitur audientia **22** LICETNE PAUCA.
 post subiungitur narratio, in qua status est ille uenia-
 896 lis **25** EGO ME AMARE HANC CONFITEOR. quamquam in-
 cidit ueluti definitiuus status, <si> id peccatum est: quaeritur
 897 enim, an amor crimen sit. petit ueniam sic **26** TIBI ME 10
 PATER DEDO. et ponuntur duae partes, una ex uoluntate,
 898 altera contra uoluntatem **27** VIS ME VXOREM HANC DUCERE
 VIS AMITTERE. concluditur cum affectu VT POTERO FERAM:
 hic enim ostendit se nihil aliud uelle nisi ut eam uxorem
 ducat. insinuat et illud, quod supra diximus, ut Crito 15
 902 quod nuntiat audiatur.* — **31** QUIDVIS CVPIO NE AB HOC
 ME FALLI COMPERIAR CHREME pati omnia uolo, dummodo non
 cognoscam ab hoc me falli.*

886 α*[1] **15** CVR ME EXCRVCIO et est pysma (pi-codd.), id est
 multiplex interrogatio, per auxesin, id est augmentum;
 post per synchoresin (Zeune: sinchresin B', -resin S)
 VALEAT HABEAT VIVAT.

*[6] quod pater reprehendit ex his quae sequuntur repu-
 gnantibus.

899 *[16] **28** 'Allegatum' dixit introductum, qui purgationi meae
 proderit.

903 *[18] **32** PAVLVLMV SVPPlich aduerbia frequenter fiunt nomina,
 cum pro casu accipiuntur, ut paululum et satis. Ho-
 ratius (c. I 2, I) 'iam satis niuis misit pater'. et est
 definitio a causa, id est a filio, cui semper indulgere
 conuenit.

3 sententiam] cf. V 6, 11, quod propter Gerstenb. p. 93
 moneo || 3 confessio Schoell: esse codd. || 5 beniuolentiae β ||
 6 LICETNE PAUCA om. β || 7 status post uenialis α || 8 fateor F
 (= Ter.; confiteor fort. gloss. ad fateor) || 9 si add. Schoell ||
 10 pater me α (= Ter.) || 11 <hic> duae F || 12 hanc ante ux-
 orem G, post ducere F (= Ter.) || 18 cognoscar codd.

4.

- 904 **1** MITTE ORARE haec scaena cognitionem habet puellae, quod ciuis Atheniensium sit, ut omnis error in comoedia solui possit. *praesentes igitur duo sunt senes, Chremes et Simo, praesens etiam Pamphilus, et Crito egreditur oratus a Pamphilo, ut diceret Atheniensem ciuem esse istam puellam.* dicit autem iustum esse ac propterea esse facturum, deinde eo quod uerum est et quod meretur adulescens et quod ipsa Glycerium digna sit: ita se omnibus causis compelli, ut istud faciat; *unde se amplius non debere rogari.* — **3** ANDRIVM CRITONEM EGO VIDEO ET CERTE IS EST **10** QUID TV ATHENIS INSOLENS* *unde Cicero (pro Deiot. 2, 5) 'moueor et loci insolentia'. alioquin 'insolens' superbus dicitur.** — **8** IMPERITOS RERV ADVLESCENTVLOS hoc est in rebus imperitos. — **IN FRAVDEM ILLICIS DOLIS in persuasionem deducis.** — **9** EORVM ANIMOS LACTAS eorum in- **15** genia fallis* *ac decipis. hoc est enim lactare: quasi consueto nutrimento decipere.* — **10** AC MERETRICIOS AMORES NVPTIIS CONGLVTINAS et efficis, ut meretrices fiant **14** uxores. — **11** PERII METVO VT SVBSTET* *HOSPES uereor, inquit Pamphilus, ne patris sermone hospes Crito territus non* **20**

α^* [11] id est non solitus uenire Athenas (*cf. Bruns et Schlee*).

909/10 * [13] **6** TV NEGAS affirmanti enim opponitur negatio. — **7** TVNE (Tun S) HOMINES in (*om. S*) hoc uersu antitheton est, id (*hoc B'*) est compositum ex contrariis.

* [16] uel IACTAS (*sic Ter. codd. praeter D¹E²*) per hypallagen (*yp-codd.; -ge B'*), id est in iactantiam, hoc est in superbiam mittis.

* [19] id est succumbat (*om. S?*). 'ut' uero dixit pro ne.

2 in comoedia] huius comoediae α || 3 possit solui α || 4 Simo] Crito *codd.* || 6 dicit — 9 faciat] nam Crito pro tribus causis propositis iustum esse dicit, ut exequatur quod coepit α || 11 <insolitus>, unde? *cf. Don.* || 14 IN FRAVDEM *om. L* || 15 LACTAS (*S?*) iactas $\beta B'$ || 16 <id est> fallis α | ac] et *L* | lactare] iactare *FG*, tactare *L* || 17 consueto *L* || 18 et] id est α | fiant] faciant (et fiant *add. LF*) β || 19 subsistat *L*, suspirat *G*

- 919 *possit resistere fortiter.* — **16** SYCOPHANTA *calumniator.*
hoc uerbum est ab his, qui apud Athenas accusabant eos,
921 qui ficos extra ciuitatem ferebant.* — **18** EGO ISTAEC
MOVEO AVT CVRO hoc est: ista facile contemno. — NON TV
TVVM MALVM AEQVO ANIMO FERAS calamitatem tuam, Simo,⁵
et quodcumque tibi accidit, aequo animo ferre debes neque
923 alteri maledicere. — **20** ATTICVS QVIDAM FVIT NAVI FRACTA
926 narratio incipit* ad cognitorem. — **23** ITA VERO OBTVRBAT
930 ita scilicet interloquitur. — **27** RAMNVSIVM SE AIEBAT ESSE
931 locus est prope Athenas. — **28** MVLTII ALII IN ANDRO bene¹⁰
fecit et aliis ostensum dicere, ne parum sibi fides haberetur.
— VTINAM ID SIT QVOD SPERO Chremes posteaquam
audiuit nomen fratris sui, qui Phania fuit, suspicatur eam
puellam, quae cum illo nauigauerat, filiam suam. *ideo dicit:*
'utinam hoc sit' inquit 'quod spero', et interrogat, an ille
Phania filiam suam diceret. quod cum audisset, confirma-
uit dicendo **30** CERTE MEA EST. — ARRIGE AVRES PAM-
933 PHILE* *hoc est intende auditum: nota etenim sunt, quae*
934 *nuntiantur.* — **31** PHANIA ILLE FRATER MEVS FVIT implet,
937 *quod errorem fecerat, uti doceat filiam suam.* — **34** VIX²⁰

α* [3] et est calumniator. siquidem (*hinc rursus vetus cod. V
fam. α accedit*) ex tempore argumentum elicit, ut hunc
sycophantam uocaret; ubi est figura sardismos propter
920 commixtionem linguarum. — **17** SI MIHI PERGET enthy-
mema (enthim- *codd.*) est, id est breuis syllogismus, qui
fit ex oppositis ita: si mihi perget quae uult dicere,
igitur quae non uult audiet.

* [s] et quia fuerit naufragus, ait definiendo 'naue fracta est
eiectus'.

* [18] cacenphaton (*cachenf- codd.*) est. significat tamen eleua
et erige, id est diligenter ausculta.

1 calumniator *del. ut gloss. ?* || 2 <tractum> est? || 3 ficos
W.: cum fico (fisco F, sacco α) frumenta (*hoc post ferebant α*)
codd.; cum fico<s tum> frum- Schoell || 4 AVT] et L || 8 cogni-
tionem α L, Lindenbr. | Itane F α || 9 ita scilicet Lindenbr.:
ita sic (sic om. G) β, id est pro uero sic α | esse aiebat FG ||
10 bene — dicere] alios id cognouisse asseruit post 11 haberetur
α | parum <uideretur quod> G || 13 qui Phania fuit] Phaniae
ante fratris α | suspicatur G, -tus LF, (add. est) α || 14 suam
<esse> α || 15 inquit om. G | illam G || 19 PHANIA om. L

SVM APVD ME* ITA ANIMVS COMMOTVS METV SPE GAUDIO metum de praeterito intelligimus, qui tamen adhuc manet. deinde ordine fecit, nam post metum spes collocata est, quae boni imminentis est semper; deinde adiecit confirmatum bonum, quod dixit 'gaudio'; ipsumque totum supposuit 5

938 **35** MIRANDO HOC TANTO TAM REPENTINO BONO. — **36** NE

939 ISTAM MVLTIMODIS* TVAM INVENIRI GAUDEO ualde gaudeo istam tuam inueniri. ut (*Andr. prol. 17*) 'faciunt ne in-

940 tellegendo, ut nihil intellegant.' — **37** SCRVPVLVS ETIAM RESTAT sollicitudo et quasi quiddam, quod animum com- 10

pungat. scrupuli dicuntur lapilli admodum leues et parui*, unde 'scrupeam speluncam' Virgilius dixit (*Aen. VI 237*—

941 38), hoc est lapillis aspersam*. — **38** NODVM IN SCIRPO QVAERIS scirpum dicimus herbae genus, ut est iuncus, qui omni leuis corpore longitudinem suam aequali parte 15 custodit, ut dixit in Eunuchio (*II 3, 25*) 'reddunt curatura iunceam'. ergo* hoc dicit: rem, omnino quae esse non possit, nimia sollicitudine et cura inquiris*. —

α* [1] deinde exequitur notas quattuor passiones animi (passan- om. B'), de quibus Virgilius (*Aen. VI 733*) 'hi metuunt cupiunt gaudentque dolentque'. nam metus de praeterito, spes de futuro, gaudium de praesenti intelligitur. — **35** MIRANDO HOC quod aliquo modo ad dolorem attinet, quia nondum uenerat ad effectum: huc usque metui, nunc spero et gaudeo esse melius.

938

* [7] 'ne' pro ualde.

* [11] diminutiuum a scrupo.

* [13] qui tam parui sunt, ut calcati uix sentiri possint. ponitur uero 'scrupulus' pro dubietate per metaphoram (methaf- *codd.*). — DIGNVS ES (om. VS) CVM TVA RELIGIONE ODIS (o- om. VS) sarcasmos (sarch- *codd.*) est.

* [17] per aenigma uel paroemiam

* [18] siquidem 'nodus' pro difficultate quaestionis ponitur

1 commotus <est> F | metum — 5 gaudio om. G || 3 denique F | ordinē LF || 7 multis modis *codd. praeter L* || 9 <At mihi unus> scrupulus α || 12 dixit uirgilius α || 15 leuis W. (cf. *Don.*): leui F'S, -ni *rell.* (cf. p. 67, 5) || 17 iunceas α | quae — possit] intellectu facilem α || 18 cura et sollicitudine α

- 943 **40** EGONE HVIVS MEMORIAM* PATIAR MEAE VOLVPTATI OB-
STARE Pamphilus scit nomen quod quaeritur, nam ab ipsa
Glycerio frequenter audivit, quali nomine uocaretur. idcirco
ait non pati se Critonis memoriam uoluptati suae obstare,
cum sibi ipse auxilium ferre possit nomen suggerendo, quod
947 audierat. — **44** QVOD RESTAT PATER illud significat, ut
949 eam ducat uxorem et sibi hoc permittat pater.* — **46** DE
VXORE ITA VT POSSEDI NIHIL MUTAT CHREMES ut neque con-
dicionem nouam ferat et omnia quae eius fuerunt habeam.
950 — **47** NISI QVID PATER AIT ALIVD hic intelligi uult Chremes 10
nihil se de bonis Glycerii ablatum, sed quaerere, num
amplius aliquid pater uelit. — NEMPE hoc uerbo indicat
dotem, et quasi manu tangatur uestis, ita intelligi debet,
ut expetere uideatur. ideo adiectum SCILICET, posteaquam
intellectum est.* probatum est Dauum non esse menti 15

- α * [1] per catachresin (-chrisin *B'*, -crisin *VS*) pro obliuione,
siquidem hoc dixit: an patiar, id est sustinebo, quod
hic oblitus est nomen Glycerii, quod fuit illi paruulae,
scilicet Passibulae, ut obstet meo desiderio? et 'uoluptas'
metalempsis (methalemsis *B'*, -lensis *VS*) est gradatim
944 aliud innuens. — **41** MEDICARI MIHI pulcherrimus tropus
945 est in negotiis seruata translatione a personis, quippe
medicina uiuentibus proprie prodest. — **42** QVOD QVAERIS
PASSIBVLA EST interdum neutro generi regulariter aliud
subiungitur genus, uelut 'ipsum (*W.*: uel ipsum ut *codd.*)
munus mitto tibi, qui est stilus' uel 'quod est stilus'. —
947 **44** CREDO CREDERE argumentum est a coniugatis: coniu-
gata enim sunt credere et credo, sicut scribere et
scriptor.
948 * [7] **45** IAM RES REDVXIT IN GRATIAM charientismos (*car-codd.*)
est, quo pater filio gratius respondit. — O LEPIDVM PA-
TREM id est dulcem, suauem: tractum a suauitate lepo-
rinae carnis, quae metaphora (-fora *VS*) est a gustu.
*[15] nam antiquitus dos dabatur a patre puellae. est autem

1 EGONE HVIVS *om. VS* || 2 nomen] num *L*, non *F*,
nunc *G* || 5 possit *Lindenbr.*: -et *codd.* || 6 QVOD] quid *F* α |
significat] scilicet α || 7 <nunc> eam ducam α || 9 habeat (*ante*
fuerunt) β || 11 quaerere *ante* 12 uelit α | num] ne *L*, me *G* ||
12 <id est> aliquid amplius α || 13 uestis tangatur α || 14 ut
<dotem> α | adiecit α | postquam *FG* α || 15 intellexit α

tum, qui nescio quem dixerat uenisse, qui sciret Glycerium ciuem esse Atticam. ideo dixit Dauum non recte
 955 uinctum, quod non falsa nuntiauerit. — 52 HAVD ITA
 IVSSI hoc est: non ita uehementer ligari iussi.*

α dos, quo se coniuges coemunt more antiquo, ex qua
 coemptione mater familias dicitur. est quoque deci-
 cima species definitionis, quae fit per ostensionem ueluti
 (om. B'; cf. Cassiod. in ps. 48, 12; de dial. II 504^b Gar.);
 ut est DOS EST DECEM TALENTA. talentum uero est ma-
 gnum pondus cuiuslibet metalli. quod ad pluralitatem
 singularitas redigitur, tale est, ut si quaeras 'quid est
 bipenna?' respondetur 'arma'.

953 * [4] 50 'Negotium' est cuiusque rei actio.

5.

957 I PROVISO QUID AGAT PAMPHILVS ATQVE ECCVM haec 5
 scaena Charini aduentum tenet, ut et ipsi laetitia generari
 possit ex cognitione: si enim Pamphilo Glycerium datur,
 dari potest ipsi Philumena, quam diligebat, quae Pamphilo
 offerebatur. — ALIQVIS FORSITAN PVTET ME NON PVTARE HOC
 VERVM AT MIHI NVNC ESSE HOC VERVM LIBET laetitia elatus 10
 Pamphilus 'forsitan' inquit 'putet me aliquis hoc quod
 mihi contigit uerum non credere, at uero sic esse ego hoc
 uerum credo et gaudeo, ut deorum uitam propterea credam
 sempiternam, quod eorum uoluptates propriae sunt*. ergo

α* [14] id est perpetuae. et per aetiologiam (ethiol. B', aethol-
 VS) cur crederet manifestauit, uidelicet a minore ad
 maius argumentans parabolam fecit: quid mirum, si dii
 sempiterna uoluptate fruuntur, cum mihi iam perpetua
 uoluptas contigerit? et tale gaudium mihi accidit, ut,
 si nulla aegritudo, id est tristitia, huic gaudio inter-
 uenerit, fere deus uidear, quia sola <im> mortalitas, quam
 hi plus me habent, mihi parata est.

2 ideo om. LF || 3 quod] q; ut L, qui F || 4 id est α |
 ita ante est β || 5 Reuiso V, om. B' || 9 putet aliquis α | me
 putet F || 10 AT — VERVM om. L | lubet G || 11 aliquis me α,
 me alius β (recte?) || 12 contigit Lindenbr.: -tingit codd. ||
 14 <esse> sempiternam quod <idcirco credo quia> uoluptates
 eorum sunt propriae α

quemadmodum intelligo hoc uerum, ut mihi immortalitas
 962 parata sit, si nulla gaudio aegritudo intercesserit. — **6** SED
 QVEM EGO POTISSIMUM OPTEM CUI NVNC HAEC NARREM DARI
 adulescentium iste affectus est, uelle indicare gaudium,
 unde in Eunucho (III 5, 5) Chaerea 'sed neminemne curi-
 osum interuenire nunc mihi!'^{*} —

964 α* [6] **8** GAVISVRVM GAVDIA coniugata sunt.

(6.)

- 966 **2** NESCIS QUID MIHI OBTIGERIT quo gaudium melius
 nuntiet, primo generaliter cum interrogatione proponit:
 'nescis' inquit 'quid mihi obtigerit?' sed Dauus qui uinctus
 fuerat, aliud quid accepit ac respondet CERTE: nescio quidem ¹⁰
 quid <tibi> obtigerit, SED QUID MIHI OBTIGERIT SCIO, quod
 967 in pistrinum missus et uinctus sum. — **3** ET QUIDEM EGO
 quod tu passus sis, Daue, scio. — MORE HOMINVM EVENTI*
 VT QVOD SIM MALI NACTVS PRIVS RESCISCERES TV QVAM EGO
 ILLVD QVOD TIBI EVENTI BONI famam malorum celerem nun- ¹⁵
 tium omnes dixerunt: idcirco hominum more hoc contigit,
 ut mali quid ego passus essem prius scires, quam ego quid
 971 tibi contigisset boni audirem. — **7** NVN ILLE SOMNIAT EA
 QVAE VIGILANS VOLVIT Charinus non credit ista omnia con-
 975 tigiſſe, quae Pamphilus dixit. — **11** AGE ME NVNC IN TVIS ²⁰
 SECVNDIS RESPICE exhortatur Charinus Pamphilum, ut auxi-

- α* [13] argumentum a genere trahens ad speciem, quia fama
 generalis specialiter relata est. 'nactus' uenit a nan-
 971 ciscor et perdit in praeterito n. — **7** NVN ILLE SOMNIAT
 argumentum a repugnantibus, nam uigilare repugnat
 somniare (-ri codd.), sicut nigrum pallido.

5 unde] ut α | chereas (-a G) in eunuchō G α | -ne] hic
 F, om. G || 7 Noua scaena non est in codd. || 8 praeponit LG ||
 9 mihi om. LF || 10 aliud quid W.: aliquid codd. || 11 tibi
 add. W. || 12 sum] est L, es F || 14 vt om. L || 18 audirem boni
 codd. || 20 dixit G, ait F (recte?), om. L || 21 secundis <rebus>
 G, <rebus> sec- F

lium sibi praebat: in secundis, inquit, rebus tuis respice me: habes in potestate Chremetem, omnia potest ille facere quae tu uoles. — Post hunc uersus secuntur continentes illam sententiam, quemadmodum itum est ad Chremetem, quemadmodum exoratus Charino promiserit filiam. sed ⁵

977 hos tollendos esse uersus persuadet qui sequitur **13** MEMINI
ATQVE ADEO* LONGVM EST EXSPECTARE DVM EXEAT: si enim
acta sunt ista omnia in publico, quemadmodum dici possunt,
980 maxime cum sequatur **16** NE EXSPECTETIS DVM EXEANT
HVC INTVS DESPONDEBITVR INTVS TRANSIGETVR SI QUID EST ¹⁰
QVOD RESTAT? ergo cum legerimus primum (v. 12) 'tuus
est nunc Chremes: facturum quae uoles scio esse omnia',
continuo debemus subiungere 'atque adeo longum est illum
exspectare dum huc exeat': ita enim integritas fiet sensus
sublatis uersibus, qui intus gesta continebant.* ¹⁵

α^* [7] id est ualde

981 * [15] **17** SI QUID EST QVOD RESTAT scilicet de nuptiis, fiet intus.
quod uero sequitur ω PLAUDITE, uerba sunt Calliopii
eius recitatoris, qui dum fabulam terminasset, eleuabat
auleam scaenae et alloquebatur populum 'uos ualete',
'uos plaudite' siue 'faute' (ad quod — fauete cf. Bruns
I p. 7).

2 facere ille L || 5 exortatus L, -tur G || 6 uersus esse L ||
7 ATQVE om. L | <illum> expectare F || 8 quomodo α | dici
potest α || 9 cum sequitur α , consequatur LG | EXSPECTETIS]
expectet (-tetis F) hic β || 11 restet F | legeremus LF | nunc
est tuus α || 13 est om. L α || 15 continebant Grauert: retin-
-ten- L) codd. (cf. I 5, 46; II 1, 6)

The first part of the book is devoted to a general history of the United States from the first settlement to the present time. It is a very interesting and valuable work, and one which every citizen should read. The author has done his duty in a most excellent manner, and has given us a full and complete account of our country's history. The book is well written, and is full of interesting facts and figures. It is a most valuable work, and one which every citizen should read.

The second part of the book is devoted to a detailed account of the various states and territories of the United States. It is a most interesting and valuable work, and one which every citizen should read. The author has done his duty in a most excellent manner, and has given us a full and complete account of our country's history. The book is well written, and is full of interesting facts and figures. It is a most valuable work, and one which every citizen should read.

The third part of the book is devoted to a detailed account of the various states and territories of the United States. It is a most interesting and valuable work, and one which every citizen should read. The author has done his duty in a most excellent manner, and has given us a full and complete account of our country's history. The book is well written, and is full of interesting facts and figures. It is a most valuable work, and one which every citizen should read.